

અભિસંઘાન દ્વારા અધ્યયન / શિક્ષણ

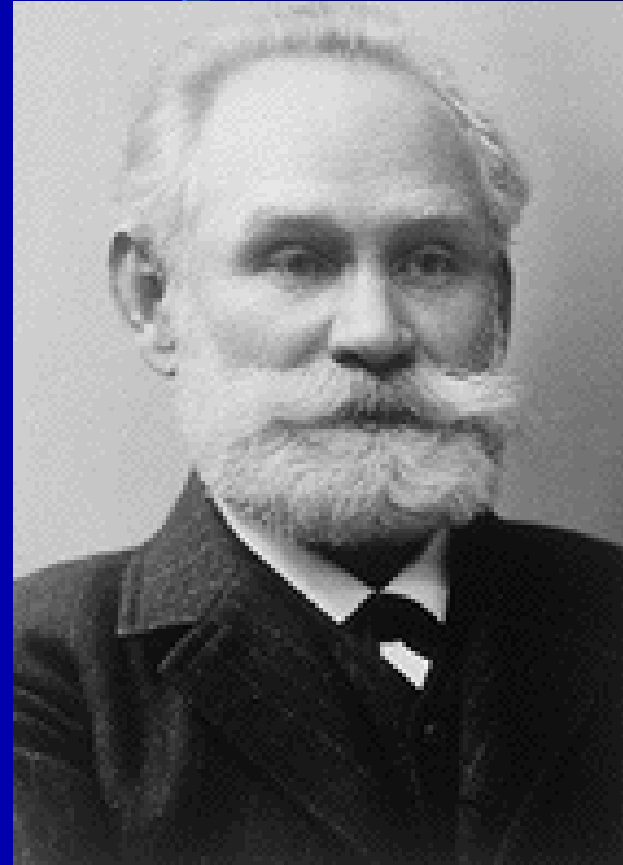
વર્તનના બે પ્રકાર (૧) પ્રતિચારાત્મક (૨) કારક વર્તન
તે પ્રમાણે અભિસંઘાનના બે પ્રકાર

(૧) પ્રતિચારાત્મક વર્તનનું અભિસંઘાન એટલે પ્રશિષ્ટ(શાસ્ત્રીય) અભિસંઘાન
(Classical Conditioning)

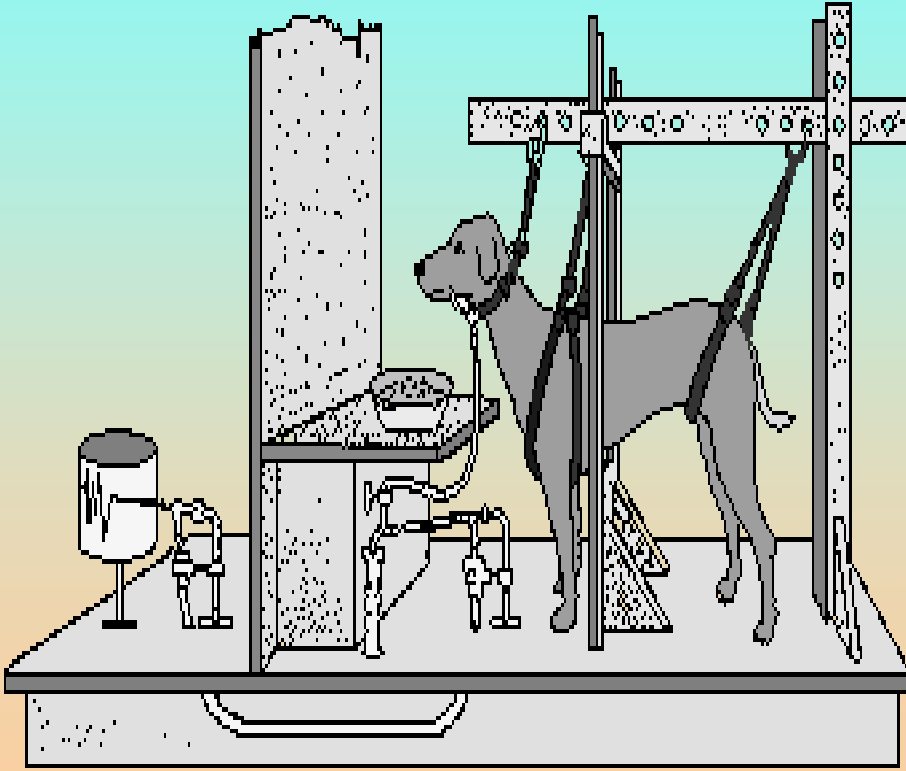
(૨) કારકવર્તનનું અભિસંઘાન એટલે કારક અભિસંઘાન
● (Operent Conditioning)

પ્રશિષ્ટ અભિસંઘાન

- રશિયન શરીરશાસ્ત્રી – ઈવાન પાવલોવ
- ઈ.સ. ૧૯૦૪ માં વૈદકશાસ્ત્રમાં નોબેલ પારિતોષિક
- કૂતરા પર પ્રયોગ

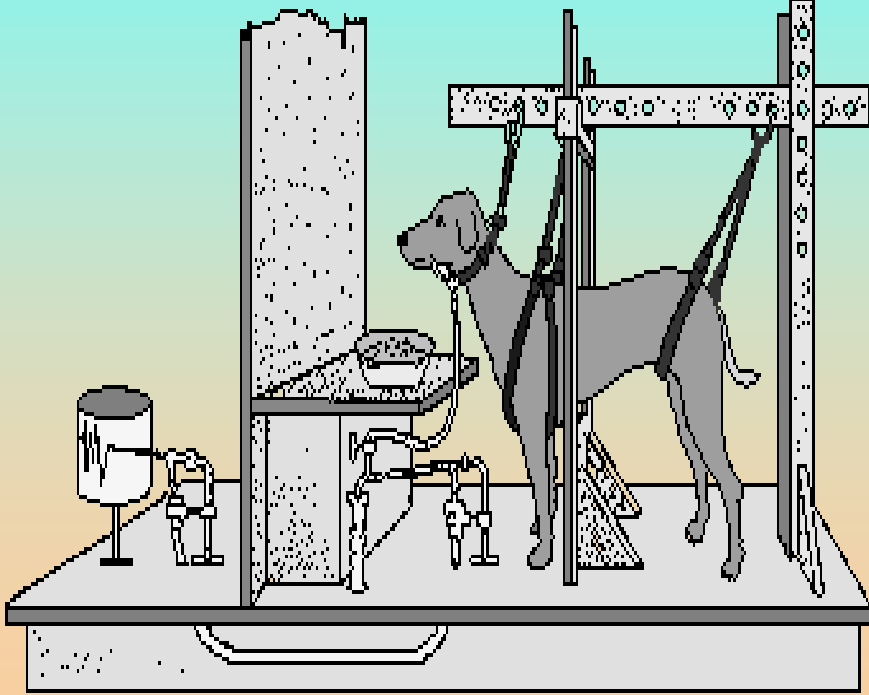


સાધન રચના



- કૂતરાને પહ્લા બાંધી ચોકઠામાં
- કૂતરાના મોમાં ઓપરેશન દ્વારા કાણાં પાડી રબરની નળી લાળ ગ્રંથી સાથે જોડી
- નળીનો બીજો છેડો એક પાત્રમાં રાખ્યો, જેમાં લાળ રસ એકઠો થાય અને માપન થાય
- કૂતરાને એક ખંડમાં- બહારની વ્યક્તિ તેને જોઈ શકે પણ કૂતરો ન જોઈ સકે
- કૂતરાને ખોરાક, અવાજ કે પ્રકાશ આપી શકાય તેવી વ્યવસ્થા

પ્રયોગ રીત



- ભૂખ્યો કૂતરો - શાંત સ્થિતિમાં રાખી પછી ઘંટડીનો અવાજ – અવાજ સાંભળી કૂતરાએ કાન ઊંચા કર્યા- પછી તરત જ ખોરાક આપ્યો કૂતરાને લાભ ઝરી
- ઉપરની ક્રિયા વારંવાર
- કૂતરાને માત્ર ઘંટડીનો અવાજ સાંભળી લાભ ઝરી
- આવું વારંવાર કરવામાં આવ્યા પછી લાભ ઝરતી નહોતી
- ખોરાક આપવાની શરૂઆત કર્યા પછી લાભ ઝરી

મૂળ ઉદ્દીપક : ખોરાક
સ્વાભાવિક પ્રતિચાર : લાળ ઝરવી
અવેજી ઉદ્દીપક : ઘંટડી

- અભિસંધાન : મૂળ ઉદ્દીપક સાથે કુદરતી રીતે જોડાયેલા સ્વાભાવિક પ્રતિચારની અવેજી(વેકલિપક) ઉદ્દીપક સાથે જોડાઈ જવાની ક્રિયા એટલે અભિસંધાન
- સમય સામીપ્ય : અવેજી ઉદ્દીપક પછી તરત જ મૂળ ઉદ્દીપક નહીં તો.....
- નિરભિસંધાન (વિલોપન) : અવેજી પછી મૂળ ઉદ્દીપક રજૂ ન થાય તો
- પુનઃપ્રાપ્તિ : અભિસંધાન તૂટી ગયા પછી મૂળ ઉદ્દીપક રજૂ કરવામાં આવે તો ફરી અભિસંધાન

અધ્યયનની વ્યાખ્યા : અધ્યયન એટલે મૂળ ઉદ્દીપકની સાથે સ્વાભાવિક રીતે જોડાયેલા પ્રતિચારને અવેજી ઉદ્દીપક સાથે જોડવાની ક્રિયા

- ઉદાહરણો
- ખાખી કપડા પહેરેલ વ્યક્તિને ચોર પોલીસ માને
- વિદ્યાર્થીને જે શિક્ષક ઓછા ગમતા હોય તેમનું શીખવવાનું પણ ઓછું ગમે
- શિક્ષક વર્ગમાં દાખલ થાય એટલે વિદ્યાર્થી ઊભા થઈ જાય
- વંદા/ગરોળીના મોડેલથી બીક લાગવી
- ઘંટ વાગે એટલે.....
- સફેદ કપડા પહેરીને લોકો એકઠા થયા હોય ત્યારે.....

शैक्षणिक इतिथार्थी

- भावावेशीनुं शलषा : कुष, आनुं, लय वगरे शीभववा
- भाषा शलषा : वलरुधी, सभानार्थी, रुढलप्रयोग वगरे
- शलस्त : वभाषा कुे ठपकाना कारणे
- सुटेवु : प्रामाणलकता, नलरुभ पालन, कुेकसाध वगरे